

of them in the terms of improving the physical education of adolescents in leisure activity, There is a need for thorough mathematical analysis.

Key words: *teens, leisure, self-organization, physical education, general education, physical culture personality, health.*

УДК 37.01

В. В. Борисов

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

С. В. Борисова

Донбаський державний
педагогічний університет

Я. В. Бобилева

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО ВХОДЖЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ПОЛІКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Найбільш повно висвітлити проблему навчання учнів гармонічному входженню в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій можна шляхом сходження від абстрактного до конкретного. Викладено погляди на проблему навчання учнів гармонічному входженню в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій. Обґрунтовано доцільність педагогічної підтримки індивідуального входження в інформаційний простір на основі принципу введення особистості в самобутні культурні світи. Окреслено перспективи інтеграції медіаосвіти в систему роботи вчителя. Сучасне залучення учнів до набуття досвіду входження в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій зумовлює необхідність подальшого дослідження питань, що пов'язані з освітнім потенціалом медіа технологій, розвитком лідерських якостей учнів, прагненням до творчої самореалізації в інформаційному просторі.

Ключові слова: *діалог, інформаційний простір, медіаосвіта, полікультурні комунікації, учні.*

Постановка проблеми. Інформаційне суспільство породжує кардинальні зміни в системі освіти, яка ставить перед собою завдання підготовки високоосвіченої та культурної особистості, здатної до полікультурних комунікацій. Оновлення освітніх систем, адекватне змінам, передбачає збагачення існуючого змісту навчання й виховання, пошуку шляхів підвищення якості навчального процесу за перспективи зростання частки інтелектуального компоненту в освітньому полікультурному середовищі. Ми погоджуємось із науковцями у твердженні, що розвиток інтелектуального компоненту разом з такими освітніми тенденціями, як фундаменталізація, інформатизація, диференціація, інтеграція, глобалізація може бути одним із провідних принципів розвитку сучасної освіти, та, зокрема, освітнього середовища [2].

«Сучасний світ неможливий поза межами інформації. Розширення технічних можливостей обміну інформацією гранично інтенсифікувало

процеси взаємодії людини з навколишнім світом, що є полікультурним і вільним в інформаційному просторі» [9, 5].

У Педагогічній Конституції Європи зазначається, що «найважливіша компетентність педагога XXI століття – забезпечити навчальне середовище, яке сприяє благополуччю кожної дитини й формує її багатий духовний світ» [6, 6].

Результати соціологічного дослідження, що було проведене у 2010 році в Україні в межах міжнародного дослідницького проекту «Здоров'я і поведінкові орієнтації учнівської молоді (HBSC), свідчать, що 62–76 % опитаних учнів і студентів у віці від 11 до 17 років щоденно проводять перед телевізором або за комп'ютером у середньому від 2 до 4 годин, а у вихідні дні – до 7 годин. Вплинути сьогодні на те, щоб діти припинили дивитися телевізор, працювати за комп'ютером або спілкуватися в мережі Інтернет, ми не можемо, але зробити так, щоб це стало корисним для особистості, ми зобов'язані.

У 2010 році Президія Національної академії педагогічних наук України прийняла Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, яка є важливою складовою модернізації української освіти [4]. Концепція ґрунтується на розробленій в Інституті соціальної і політичної психології Національної академії педагогічних наук України вітчизняної моделі медіаосвіти. Як зазначено в концепції, вона враховує необхідність підготовки дитини до ефективної взаємодії з інформаційним середовищем на всіх етапах – від отримання виклику існуючому рівню знань до створення інновацій і використання отриманих результатів. Основу української моделі медіаосвіти складає соціально-психодлогічний підхід, у межах якого медіа культура розглядається як продукт і водночас умова взаємодії суб'єктів інформаційного простору. Модель, за задумом, розробників, передбачає поєднання захисної, естетичної, критичної та творчої моделей медіаосвіти.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз і узагальнення наукового досвіду широкого кола вчених за такими основними напрямками, як розв'язання психолого-педагогічних проблем розвитку особистості (Б. Ананьєв, В. Андрущенко, І. Бех, М. Вашуленко, І. Зязюн, В. Кремень, В.Рибалко та ін.); обґрунтування принципу введення в самобутні культурні світи (В. Борисов, В. Лісовий та ін.) свідчить про те, що результати досліджень уможливають розроблення сучасних положень і умов, що містять мету, завдання, зміст, організаційні форми, технологічне забезпечення підготовки учнів до входження в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій.

Наукове обґрунтування основних питань готовності до професійної педагогічної діяльності в умовах інформаційного суспільства дозволяє виокремити поняття «інформаційний простір», «полікультурна комунікація», пов'язані з необхідністю забезпечити підготовку вчителів до організації

діяльності учнів, що забезпечить ефективне їх входження в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій (В. Борисов, С. Борисова, В. Биков, Б. Гершунський, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.). Як зазначає С. Борисова особливого значення у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя набуває формування художньо-естетичної культури особистості в процесі вивчення видів декоративно-ужиткового мистецтва [3].

Соціокультурна ситуація у сфері освіти впливає на появу інновацій у суспільстві, активність підготовки особистості до умов ринку праці, набуття навичок міжкультурних і полікультурних комунікацій, медіаосвітніх навичок.

У сучасному освітньому середовищі розпочався процес широкого використання медіатехнологій. Експериментальні дослідження свідчать про те, що підлітки з інтересом на уроках і на додаткових заняттях опановують прийоми та засоби роботи з матеріалами мас-медіа. Усе це сприяє розвитку загальної комунікативної культури як сукупності норм, знань, цінностей і значень, розвитку критичного мислення.

Мета статті. Нас цікавить проблема навчання учнів гармонічному входженню в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій, взаємодії та отриманню позитивних результатів від цієї діяльності.

Виклад основного матеріалу. Найбільш повно висвітлити проблему навчання учнів гармонічному входженню в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій можна шляхом сходження від абстрактного до конкретного. Аналіз наукових праць В. Бадер, М. Вашуленка, О. Ябурової дозволяють визначити чотири групи правил, що складають комунікативну культуру: правила комунікативного етикету, узгодження комунікативної взаємодії з культурними світами, самопрезентації. Аналіз досліджень інших учених дозволив виокремити декілька умов розвитку комунікативної культури: соціалізація учнів і доручення їх до соціальних цінностей, реалізація принципу введення в самобутні культурні світи, діалогічність навчального співробітництва. Позитивність занять визначається переходом із системи навчальних дій у творчу діяльність. Створюються умови для розвитку уявлення, творчих здібностей, тому важливим стає ще й рефлексія діяльності, що забезпечує подальший розвиток особистості в інноваційному та традиційному інформаційному середовищі.

Ми погоджуємось із позицією Г. Калмикова, В. Рибалки, які зазначають, що соціалізація дорослих це, насамперед, зміна їх зовнішньої поведінки, у той час як дитяча соціалізація корегує базові ціннісні орієнтації. Дорослі можуть оцінювати норми, а діти тільки засвоювати їх. Соціалізація дорослих часто передбачає розуміння того, що між чорним і білим існує безліч відтінків. Соціалізація дорослих спрямована на те, щоб допомогти людині опанувати певні навички. Соціалізація дітей формує переважно мотивацію їх поведінки.

Школа не може залишатися поза інформаційним простором у системі сучасних полікультурних комунікацій. Медіа середовище стає частиною життя підлітків. Медіасередовище в системі сучасних полікультурних і етнокультурних комунікацій характеризується значними потенційними можливостями, багатофункціональністю та інтерактивністю.

Інформаційна насиченість масмедіа зробили їх одним з основних джерел інформації сучасного підлітка. Пріоритетним виховним завданням постає розвиток медіакультури підлітка, яка є показником рівня розвитку особистості, здатної до сприйняття різних медіа текстів, так і до опанування різних засобів комунікацій за допомогою технічних засобів.

Входження сучасних школярів у культуру XXI століття відбувається за умов надзвичайно насиченого інформаційного простору в системі сучасних полікультурних комунікацій. Змінюється сприйняття підлітка, він живе у світі технологічних символів і знаків, у світі медіа культури. Для того, щоб спілкуватися з підлітком однією мовою, учитель повинен бути готовий до впровадження інновацій і здатним використовувати сучасні методики, нові освітні та інформаційні технології.

Однією з таких методик сьогодні є інтеграція медіаосвіти в ситему роботи вчителя. Навчити підлітка, який потрапляє до «медіасередовища», орієнтуватися в ньому, набувати навички «читання», обробки й аналізу інформації, отриманої з різноманітних джерел, критично ставитися до змісту інформації є одним з актуальних завдань сучасної школи.

Сьогодні багато вчителів, батьків, науковців замислюються над тим, яким чином може учень увійти в інформаційний простір для комунікацій, спілкування, висвітлення власних поглядів, збереження в спілкуванні основ культури.

Значення методу проєктів в освіті постійно обговорюється, досліджується тематика організації проєктної діяльності. Більшість дослідників визнають ефективність методу проєктів.

А. Хуторської, зазначає, що «Метод проєктів припускає використання різноманітних методів, а також комплексне інтегроване використання знань, умінь із різних галузей науки, техніки, мистецтва» [8, 224]. Можливість займатися проєктною діяльністю дотичною до різних сфер знань людства пов'язується з розширенням результатів проєктної роботи в нових формах-Інтернет середовища, телекомунікацій, комп'ютерних презентацій, тому опанування науковими основами та спектром виявлення новизни, як фактора значущості наповнює сенсом роботу учнів. І це вже сприяє реалізації Концепції впровадження медіаосвіти в Україні.

У сфері педагогіки залишається конкуренція між поняттями: «проєктна робота», «проєктна діяльність», «дослідницька діяльність», «дослідницька робота». При зверненні до цієї маловивченої сфери учнівської діяльності необхідно точно собі уявляти, що в наслідок проєктної діяльності

розвивається мислення, створюється творчий продукт, при проведенні певного виду дослідницької роботи учні отримують об'єктивно та суб'єктивно нову наукову інформацію, результати. Під час планування та створення, як проектних, так і дослідницьких робіт, актуальним є точне формулювання тематики, правильне проведення робіт, а далі графічне й текстове оформлення отриманих результатів.

Найбільшій практичній реалізації досягають ті роботи, які з самого початку створювалися в інформаційно правильно організованому освітньому середовищі, як частині творчого наукового інформаційного простору. Це все впливає на точність формулювання наукового апарату в учнівських проектах і дослідженнях. Кінцевий результат можна розглядати з позиції створеної візуалізованої інформації про проект або дослідження, поданні результатів із використанням основ шрифтової та графічної культури, використанні закономірностей візуального сприйняття продукту в середовищі. Без цієї підготовчої роботи не можна створити передумов до публічного обговорення, показу або використання отриманих матеріалів в освітньому, інформаційному, соціокультурному середовищі.

Педагогічні спостереження свідчать, що поняття «контент» виникає у свідомості учнів тільки в тому випадку, коли вони подають відчуту актуальність і практичну значущість виконаної роботи.

Якщо розглядати цю ситуацію, то стає зрозуміло, що в педагогіці XXI століття пов'язані різні види культури – шрифтова, візуальна, проектна, графічна, етнічна, національна, спілкування, комунікаційна. І це, на жаль, велика сучасна проблема з пошуку прийомів побудови діалогу в соціальних мережах, що входить у переконання учасників спілкування, їх поведінку, побудову взаємовідносин в освіті та майбутній кар'єрі. Отже, підготовку учнів до входження в інформаційний простір у системі сучасних етнокультурних комунікацій необхідно розглядати як своєчасну й обов'язкову педагогічно підтриману частину формування у школярів потреби у створенні продукту, на який є соціальний попит. Включення створеного педагогом зі своїми учнями (учнем) освітнього творчого продукту в контент діалогу показує компетентність школярів у момент вибору теми, формулюванні задуму, визначенні структури проекту, дослідження, демонструє інноватику педагогічної технології, і нарешті розкриває різноманітність умов для презентації творчих робіт. Зазначимо, що презентація у вигляді постеру, комп'ютерної презентації, аудіо-, відео-, медіа проектів зберігає візуальний досвід цілісного сприйняття продукту, а показ продукту впродовж телемосту як інформаційного приводу для роботи в режимі on-lain визначає таке:

- 1) організацію простору для діалогу, спілкування по скайпу, чатах;
- 2) підготовку до комунікативного процесу (сприйняття зображення на екрані монітора, стабільність зображення, збереження візуального контакту в певний проміжок часу);

- 3) взаємодія в умовах сцени;
- 4) збереження соціокультурних цінностей як частини взаємодії;
- 5) спонукання учнів до рефлексії.

Доцільно зважувати й на те, що педагогічний вплив на учнів здійснюється під час організації художніх вступів до проектів чи дослідницької роботи в освітньому закладі – виставки творчих робіт, перегляд, обговорення процесу учнівського дослідження, підготовка до участі в конкурсах, виставах.

Але необхідно визначити самостійність лінії на підготовку до створення інформаційного повідомлення, пошуку інформаційного приводу, який найкращим чином буде побудований як результат проектної, мистецької діяльності й безумовно зустрічається частіше, ніж дослідження.

Отже, індивідуальне входження в інформаційний простір у системі сучасних етнокультурних комунікацій, на наш погляд, повинно мати педагогічну підтримку. Тоді учні зможуть подати власний інформаційний привід у формах презентації проектних робіт, але саме цінне-самопрезентації. Наприклад, підготовка учнів до участі в телеконференції може бути визначена комунікаціями, що містять показ ними продуктів творчо-проектної діяльності, що необхідно для підвищення культури спілкування в Інтернет просторі, а також сприяє діалогічному спілкуванню під час співбесіди.

Контент як нове поняття в інформаційному світі, пов'язане з описом, визначенням змісту інформаційного потоку, повідомлення, факту, події, глибини подання матеріалу, є необхідною психолого-педагогічною категорією, яка дає можливість стисло пояснити, що входить у зміст конкретного питання. В інформаційному середовищі контент можна розглядати як частину, що підлягає візуалізації, текстовому поданню, у тій мірі, що узагальнено усвідомлюється учнями на інтуїтивному рівні, сприймається як художнє явище, а отже спонукаючи до висловлювання власної позиції, творчості, інтерпретації.

Для того, щоб допомогти учневі вести цивілізований діалог, необхідно його навчити переказувати, ретранслювати знання та здійснювати діалог із використанням наукових знань, підтвердженням ідеї отриманими результатами. Безумовно, багато методичних розробок із побудови діалогічного спілкування ґрунтуються на тому, щоб виділити час на практичну підготовку, і, разом із цим, розкрити сутність діалогу. Отже, підґрунтям побудови майбутнього діалогу повинно стати конкретне заняття, розробка наукового обґрунтування розкриття обраної теми. Це дає можливість розглядати майбутній діалог із позиції предмету обговорення наукової теми.

Проектна діяльність, яка реалізується в освітніх закладах, як ефективна технологія, що визнана педагогічною спільнотою, поступово переходить у сферу успішної поведінки учнів, забезпечення накопичення досвіду презентації учнівських проектів і результатів досліджень.

До практики безпосереднього керівництва учнівськими дослідженнями та проектами, як сучасної форми презентації особистості учня, його індивідуальної активності необхідно підходити з урахуванням:

- 1) технологій подання матеріалу в інформаційному просторі з дотриманням принципу введення в самобутні культурні світи;
- 2) діагностики творчої активності учнів;
- 3) підготовки школярів до публічної презентації роботи.

Частота елементарних поривів школярів до творчості повинна бути регульованим фактором подання результатів художньо-проектної роботи в інформаційному просторі. Якщо застосувати випереджаючу побудову діалогів про задумку роботи, її спрямованості, специфіку, тоді більш чітко вдасться визначити, що ж це – проект чи дослідження. Обговорення початкових етапів роботи свідчить про готовність у сфері технологій презентації результатів проведеної роботи, що створюється у вигляді текстів, зображень у межах портерної площини або у вигляді комп'ютерної графіки, комп'ютерних презентацій, звукового оформлення, створення предметного оформлення – макетів, виробів, мультимедійного супроводу.

Проектна діяльність зазвичай містить художній аспект, пов'язаний із фантазією, уявленням, усвідомленням і оформленням отриманих результатів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі. Проектний метод для педагогіки XXI століття значною мірою виявився пов'язаним із підготовкою матеріалів, їх систематизацією у вигляді навчальних творчих проектів, які дозволяють залучити учнів до дослідницької діяльності різного рівня складності. Недостатній досвід самостійного виконання проектів і досліджень у вчителя та його учнів спричиняє ситуацію, коли вони не можуть визначитись із видом роботи, яку виконують. Виникає питання про те, що ж вони виконують – проект чи дослідження? Відповідь на це питання знаходиться у площині визначення змісту підготовки учнів до входження в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій. Із самого початку вчителів і учням доцільно орієнтуватися на проведення дослідження, прагнути до отримання нового наукового результату, також продукту, проекту, що передбачає створення чогось нового, оригінального, що може стати необхідним досвідом пізнавально-продуктивної діяльності. Сучасне залучення учнів до набуття досвіду входження в інформаційний простір у системі сучасних полікультурних комунікацій зумовлює необхідність подальшого дослідження питань, що пов'язані з розвитком лідерських якостей учнів, прагненням до творчої самореалізації в інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов В. В. Теоретико-методологічні засади формування національної самосвідомості учнівської та студентської молоді : дис. ... док. пед. наук : спец. 13.00.07

«Теорія і методика виховання» / Борисов Вячеслав Вікторович ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – 528 с.

2. Борисов В. Полікультурне освітнє середовище як об'єкт соціально-педагогічного дослідження [Електронний ресурс] / В. Борисов, А. Гризоглазова. – Режим доступу :

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gnvp/2011_58_3/25.pdf

3. Борисова С. В. Варіативна модель формування художньо-естетичної культури майбутнього вчителя технологій в процесі вивчення видів декоративно-ужиткового мистецтва / С. В. Борисова // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових. – Випуск LXIII. – Слов'янськ : ДДПУ. – С. 27–33.

4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні / Проект. Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1–7/6–150.

5. Лісовий В. С. Культура – ідеологія – політика / В. С. Лісовий. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 1997. – 352 с.

6. Педагогічна Конституція Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.argue.org/index.php/uk/chasopys-yevropeiski-pedahohichni-studii/pedahohichnakonstytutsiia-yevropy>.

7. Перотті А. Виступ на захист полікультурності / А. Перотті [пер. з англ.] / Вид-во Ради Європи, 1994. – Львів : Кальварія, 2001. – 128 с.

8. Хуторской А. В. Дальтон-план Елены Паркхерст и другие зарубежные системы обучения / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2012. – № 8. – С. 220–229.

9. Шляхи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів : колективна монографія / за наук. ред. проф. Бадер В. І. – К. : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – 310 с.

РЕЗЮМЕ

Борисов В. В., Борисова С. В., Бобылева Я. В. Подготовка учащихся к вхождению в информационное пространство в системе современных поликультурных коммуникаций.

Наиболее полно раскрыть проблему обучения учащихся гармоничному вхождению в информационное пространство в системе современных коммуникаций целесообразно, используя метод восхождения от абстрактного к конкретному. В статье изложены взгляды на проблему обучения учащихся гармоничному вхождению в информационное пространство в системе современных поликультурных коммуникаций. Обоснована целесообразность педагогической поддержки индивидуального вхождения в информационное пространство на основе принципа введения в самобытные культурные миры. Очерчено перспективы интеграции медиаобразования в систему работы учителя. Формирование у учащихся опыта вхождения в информационное пространство в системе современных поликультурных коммуникаций определяет необходимость дальнейшего исследования вопросов, связанных с образовательным потенциалом медиатехнологий, развитием лидерских качеств учащихся, стремлением к творческой самореализации в информационном пространстве.

Ключевые слова: диалог, информационное пространство, медиаобразование, поликультурные коммуникации, учащиеся.

SUMMARY

Borysov V., Borysova S., Bobyleva Y. Preparing Pupils for Entry into the Information Space in the Modern Multicultural Communications.

One of the priority tasks of education is the development of media culture which is an indicator of the level of development of the personality, the ability to perceive various media texts and establish communications.

Most fully disclose of the problem of training students harmonious integration into the information space in the modern communications appropriate, using the method of ascent from the abstract to the concrete is described. The views are expressed on the problem by the pupils learning harmonious integration into the information system modern multicultural communications.

Expediency of pedagogical support of an individual entering the information space on the basis of the introduction of our unique cultural worlds is presented. Individual entry in the original cultural worlds must be accompanied by educational support at different levels of communication. Content as a new concept in the world of information related to the description, the definition of the content of the information flow, messages, facts, events, depth of presentation is a necessary psychological and pedagogical category, which gives an opportunity to explain briefly what is included in the content of a particular issue.

The informational content environment can be seen as part of that is being rendered, which is generally recognized by the students intuitively perceived as an artistic phenomenon, and therefore encouraging to the statement of his own position, creativity, interpretation. Dialogue can be built on the basis of culture and communication formed multicultural competence.

Preparing pupils can be seen as the need to create a socially significant product. Enabling the creation of a teacher and the pupils in the content of the product of dialogue shows the student's competence at the time of choosing the topic, determining the structure of the project research. In order to help the pupils to conduct a civilized dialogue it is not necessary to teach them knowledge to carry out dialogue using scientific knowledge. The prospect of integration of media education is teacher robots.

Today information space provides new conditions for the realization of the individual program of the personal development in a multicultural world. Formation of students' experience of entering into the information space in a modern, multicultural communications system determines the need for further research questions connected with the development of leadership skills of the pupils, the desire for self-creation of the information space.

Key words: *dialogue, information space, media education, multicultural communication students.*